

Aquincum, czyli rzymski Budapeszt

W I wieku po Chr. północna granica "Imperium Romanum" przebiegała na linii dwu rzek: Dunaju i Renu. Jeden z rzymskich obozów strzegących właśnie części północnej przeprawy przez Dunaj zlokalizowany był na terenie dzisiejszego Budapesztu.

Dokładne miejsce położenia najstarszej fazy obozu nie jest znane archeologom. Wiadomo jednak, że na zachodnim, wysokim brzegu Dunaju ok. 19 roku po Chr. założono obóz wojskowy, a tuż obok powstała "canabae", czyli osiedle cywilne, pozostające w bezpośrednim związku z obozem legionowym. W 106 roku, za czasów panowania cesarza Trajana, ukształtowało się tutaj miasto, nazywane "Aquincum", którego pozostałości

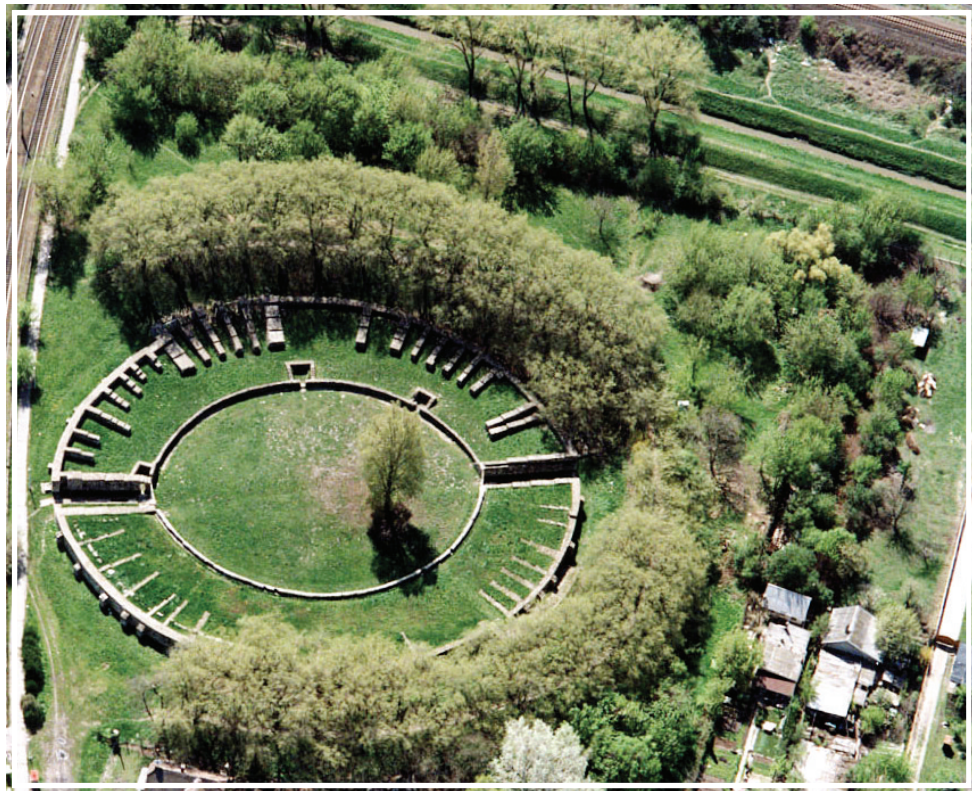
Trans-Aquincum przebiegał szlak ku górnej Cisie i przełęczy Karpackich), jak i funkcji jaką pełnił obóz wojskowy (strzegł krańców Cesarstwa Rzymskiego), rozwijało się w bardzo szybkim tempie. Znaczenie miasta wzrosło zwłaszcza w trakcie wojen prowadzonych przez cesarzy: Domicjana (81-96) i Trajana (98-117) przeciwko barbarzyńskim plemionom dackim i sarmackim. Rozbudowana wówczas siedziba legionu, stała

Floriana. W 124 roku miasto uzyskało tytuł *municipium*, a w 194 roku cesarz Septymiusz Sewer podniósł je do rangi *colonia*. Okres największego rozkwitu *Aquincum* przypadł na lata 106-116. Miasto zyskało wówczas szereg budowli typowych dla miasta rzymskiego.

Od połowy III wieku miasto coraz częściej cierpiało z powodu najazdów ludów zamieszkujących obszary leżące poza granicami *Imperium Romanum*. Spowodowało to wzmocnienie murów otaczających miasto oraz budowę kasztelu *Contra-Aquincum* na prawym brzegu Dunaju. Ataki jednak nie ustały, lecz wzmogły się jeszcze bardziej po opuszczeniu przez Rzymian prowincji Dacji (271 roku). W wyniku reformy przeprowadzonej przez cesarza Dioklecjana, która doprowadziła do podziału Dolnej Panonii, *Aquincum* stało się stolicą nowo utworzonej prowincji *Pannonia Valeria*. Mimo stosowania wszelkich zabiegów mających zabezpieczyć granicę Cesarstwa, *Aquincum* już na początku V wieku zostało opuszczone przez Rzymian, w 410 r. zniszczone i wyrabowane przez Hunów, zaś w 510 roku zdobyli je Awarowie.

Aquincum w okresie swej największej świetności otoczone było potężnymi murami, a do wnętrza miasta prowadziły trzy bramy (od zachodu, północy i południa). Miasto posiadało dwie główne ulice zlokalizowane na osiach północ - południe i wschód - zachód. Na ich przecięciu zlokalizowano niewielkie forum (rynek). Ulice w mieście były wybrukowane. W południowej i wschodniej części mieściły się warsztaty oraz domy rzemieślników, zaś z dala od głównych ulic położone były bogato zdobione mozaikami, freskami i rzezbami - wille.

Regularne badania archeologiczne na obszarze rzymskiego miasta prowadzone były od 1880 roku pod kierunkiem Károlya Torma, Józsefa Hampela i Sándora Gömöri Havesa. Dwa lata później odsłonięto częściowo ruiny starożytnego *Aquincum*. W okresie międzywojennym odkryto pozostałości: amfiteatru wojskowego i kaplicy pierwszych chrześcijan. Wśród pozostałych obiektów, wciąż widocznych na ulicach

Starożytne Aquincum, stolica prowincji Panonii Interior, a potem Panonii Valeria

fot. arch.

można podziwiać spacerując po ulicach współczesnego Budapesztu. Miasto, wraz z całym zachodnimi Węgrami, w okresie Cesarstwa Rzymskiego, należało do prowincji Pannonia. Po jej podziale na dwie części *Interior* i *Superior*, stało się stolicą tej pierwszej. *Aquincum* dzięki swojemu atrakcyjnemu położeniu na przecięciu szlaków komunikacyjnych (m.in. z kasztelu

się główną bazą wypadową dla wojska rzymskiego. Na terenie, obozu zajmowanego przez *legio II Adiutrix*, prowadzone były prace archeologiczne, jednak ze względu na młodszą zabudowę, rozpoznano go jedynie fragmentarycznie. Zajmował on w przybliżeniu powierzchnię o wymiarach około 460 na 430 metrów. Obecnie zlokalizowany jest w okolicach placu świętego

Na okładce: Iga Testawska z lewej i Maja Wyszyńska podczas tego festynu są wraz z rodzicami na muzycznym stanowisku 48, gdzie najgłośniejszy słycać bębny. Wędrując po półwyspie biskupińskim zbierają chrust na ognisko.

fot. Jacek Mielcarzewicz

Gazeta Biskupińska. Adres redakcji: Biskupin, półwysp, tel. (052) 302-52-80; Wydawca: Wydawnictwo Dominika Księskiego "Wulkan", Tygodnik Lokalny Pałuki, Żnin, ul. Sądowa 4; redaktor naczelny: Dominik Księski; zastępca redaktora naczelnego: Mirosława Roszak; Anioł Stróż: Roksana Chowaniec; sekretarz redakcji: Stanisław Tyrakowski; reporterzy: Alicja Rogaczewska, Kinga Szpek, Magdalena Kruska, Remigiusz Konieczka, Sandra Brzykca, Jacek Mielcarzewicz; skład i łamanie: Leszek Adamczyk; opracowanie graficzne: Leszek Małak.